

ГЕННАДІЮ ВОЛОДИМИРОВИЧУ АРТЕМЕНКУ – 75!

25 листопада 2023 р. виповнюється 75 років відомому українському вченому — фахівцю з геохронології та петрології архейських граніт-зеленокам'яних областей, професору, доктору геологічних наук, завідувачу відділу геології та геодинаміки докембрію Інституту геохімії, мінералогії та рудоутворення імені М.П. Семененка НАН України Геннадію Володимировичу Артеменку.

Народився майбутній учений 1948 р. в м. Кривий Ріг у сім'ї шахтних геологів (шахта імені Орджонікідзе). Від 1966 р. Геннадій Артеменко, закінчивши школу № 42, почав працювати у рудоправлінні шахти імені Орджонікідзе виробничого об'єднання "Кривбасруда". Після проходження строкової служби в лавах Радянської Армії, упродовж 1970—1975 рр. навчався на геологічному факультеті Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка (нині Київський національний університет (КНУ) імені Тараса Шевченка). З групою друзів-студентів ходив у зимові походи в Хібіни та Уральські гори; у

альптаборах Кавказу набував навичок альпінізму, брав участь в альпініадах, сходженнях на Казбек, Ельбрус та інші вершини. Пізніше піднімався на вулкани Ключевський, Безіменний, Толбачек, сплавлявся по річках в Карелії, на Приполярному та Північному Уралі. Це був дуже важливий, насичений подіями період, який загартував юнака і визначив його подальший життєвий шлях як геолога. Після закінчення університету молодий науковець набув значного досвіду на посаді інженера-геолога у пошукових експедиціях на Кольському півострові, Уралі, Казахстані. Був зарахований до складу групи радянських спеціалістів, запрошених для обміну досвідом і співпраці до Лаоської Народно-Демократичної республіки.

З 1980 р. діяльність Геннадія Володимировича пов'язана з Інститутом геохімії і фізики мінералів АН України (нині Інститут геохімії, мінералогії та рудоутворення (ІГМР) ім. М.П. Семененка НАН України, далі — Інститут), у якому він здолав шлях від старшого інженера, молодшого наукового співробітника, старшого наукового співробітника до завідувача відділу геохімії ізотопів та геохронології (1999—2003), завідувача відділу геології та хроностратиграфії докембрію (нині відділ геології та геодинаміки докембрію); протягом 2001—2003 рр. обіймав посаду заступника директора з наукової роботи Інституту.

1987 р. у Спеціалізованій раді Інституту успішно захистив кандидатську дисертацію за темою "Геохронологія граніт-зеленокам'яних порід східної частини Українського щита" і отримав вчений ступінь кандидата геолого-мінералогічних наук. Того ж року другою важливою подією для молодого спе-

ціаліста стала участь у міжнародній експедиції на Алданський щит, в якій брали участь відомі іноземні фахівці - "докембристи".

1996 р. Г.В. Артеменко отримав вчене звання старшого наукового співробітника за спеціальністю "геохімія".

Згодом він досліджував керновий матеріал граніт-зеленокам'яних областей Курської магнітної аномалії (КМА) і Українського щита (УЩ) за відслоненнями та свердловинами у Криворізькій, Кременчуцькій, Новомосковській, Білозерській і Приазовській експедиціях в Україні. Значну роботу з вивчення будови мегаблоку КМА він виконав за керновим матеріалом Курської, Білгородської, Новооскольської, Павлівської експедицій та Орловської ГРП. За результатами досліджень цього геологічного матеріалу 1999 р. Г.В. Артеменко захистив докторську дисертацію за темою "Геохронологія Середньопридніпровської, Приазовської і Курської граніт-зеленокам'яних областей" і отримав вчений ступінь доктора геологічних наук. Учений вперше обґрунтував зіставність ранньодокембрійських утворень граніт-зеленокам'яних комплексів Приазов'я, Середнього Придніпров'я і мегаблоку КМА. Отримані дані були використані для розробки геодинамічних моделей формування ранньодокембрійської кори південно-західної частини Східно-Європейського кратону.

Геннадій Володимирович з 2004 р. на посадах сумісництва вів спецкурси для студентів V—VI курсів геологічного факультету КНУ імені Тараса Шевченка. Підготував п'ять кандидатів геологічних наук; 2009 р. здобув вчене звання професора за спеціальністю "геохімія".

Наукові результати досліджень Г.В. Артеменка висвітлені у численних наукових звітах і публікаціях, він є автором і співавтором 300 наукових праць, серед яких три монографії.

Геннадій Артеменко є головою Архейської комісії, членом Бюро Національного стратиграфічного комітету України (НСКУ) і Тектонічного комітету України. Також він входить до складу редакційної колегії журналу "Вісник КНУ імені Тараса Шевченка. Серія Геологія" й збірника наукових праць "Геохімія та рудоутворення". Тривалий час був членом редколегії "Мінералогічного журналу" і збірника наукових праць "Пошукова та екологіч-

на геохімія". До того ж Г.В. Артеменко входить до складу Спеціалізованої вченої ради Інституту із захисту дисертацій за спеціальністю "геохімія"; брав участь у роботі Експертної ради ДАК України (2002—2022), задіяний у роботі Державної цільової науково-технічної програми досліджень у Західній Антарктиді на 2011—2023 рр. Завжди активний учасник тематичних наукових заходів (з'їздів, конгресів, конференцій тощо) міжнародного, державного і міжвідомчого рівня.

Наукові розробки Г.В. Артеменка надзвичайно багатогранні. Особливо важливі результати його досліджень з хроностратиграфії, петрології, геохімії та геодинаміки ранньодокембрійських комплексів східної частини УЩ і Воронезького кристалічного масиву; геології та петрології Антарктичного півострова. Основним результатом його діяльності є створення геохронологічної шкали мезоархею південної частини Східно-Європейської платформи. Учений разом із колегами визначив широку розповсюдженість палео- та еоархейських утворень віком 3,3—3,97 млрд рр. у Приазовському мегаблоці УЩ. За результатами геохронологічних досліджень кластогенного циркону з метаосадових порід інгуло-інгулецької, криворізької, центральноприазовської серій і гуляйпільської світи Середньопридніпровського та Приазовського мегаблоків він визначив, що нижня вікова межа їх утворення складає ~2,6 млрд рр. і всі вони належать до одного палеопротерозойського циклу осадконакопичення. Переважну більшість пропозицій Геннадія Володимировича прийнято в НСК України для внесення змін і доповнень до Стратиграфічної шкали раннього докембрію УЩ і Воронезького масиву. Отримані ним наукові результати з геології докембрію цих структур ураховано у ході геологічного картування й геолого-прогнозних робіт Державної геологічної служби України.

Г.В. Артеменко був задіяний у XIII, XV, XVII сезонних Антарктичних експедиціях і виконував роботи за проектом "Структура літосфери Західної Антарктиди за комплексом геолого-геофізичних даних". 2010 р. у районі Української антарктичної станції "Академік Вернадський" Геннадій Володимирович знайшов зону метасоматитів із мі-

нералізацією кобальта і золота у тектонічній зоні північно-східного простягання у гранодіоритах на о. Крулс; поліметалеву мінералізацію (Cu, Zn, Pb, W) у лампрофірах на острові Локатор архіпелагу Рока; на о. Пітерман описав великі ксеноліти тонкорозшарованих габроїдів. Здійснив геохімічні дослідження методом *LA-ICP-MS* різновікових дайок району Аргентинських островів (2008—2012).

Нині Геннадій Володимирович разом зі співробітниками відділу працює над виконанням науково-дослідних робіт за темою "Етапи росту континентальної літосфери Приазовського і Середньопридніпровського мегаблоків Українського щита у ранньому докембрії (4,0—2,0 млрд років)".

Ювіляр зустрічає своє 75-річчя сповнений фізичних, духовних сил і творчих задумів. Він прекрасний сім'янин. Разом із дружиною виховав двох чудових дітей: сина Ігоря, який став кандидатом технічних наук, і доньку Тетяну, яка працює науковим співробітником Головної астрономічної обсерваторії НАН України.

Колектив Інституту, редакційна колегія і редакція "Мінералогічного журналу" щиро вітають Геннадія Володимировича Артеменка з ювілеєм. Зичимо йому доброго здоров'я й довголіття в достатку й любові рідних і близьких, у повазі друзів і колег, здійснення творчих задумів і нових наукових здобутків.

І.А. САМБОРСЬКА

Надійшла 10.07.2023